

Seksdagerskrigen – et vendepunkt i Palestinakonflikten

Dagene fra 5. juni-10. juni 1967 blir gjerne sett på som et vannskille i Midtøstens historie. Da pågikk Seksdagerskrigen og ble utkjempet mellom Israel på den ene siden, og Egypt, Jordan og Syria på den andre. I denne teksten skal jeg ta for meg Seksdagerskrigen som vendepunkt i Palestinakonflikten. En spesifikk problemstilling vil derfor være «*hvorfor er Seksdagerskrigen sett på som et vendepunkt i Palestinakonflikten?*» FNs resolusjon 242 er et direkte resultat av denne krigen. En annen problemstilling vil da være «*hvilke konsekvenser fikk resolusjon 242 på situasjonen i Midtøsten?*»

Den 5. juni startet Israel et lynangrep mot flyvåpenet til de arabiske landene Egypt, Jordan og Syria. Det israelske flyvåpenet tilintetgjorde 304 egyptiske, 53 syriske og 28 jordanske militærfly hvorav flertallet stod på bakken.¹ I dagene som fulgte erobret israelske soldater Sinaihalvøya og Gazastripen fra Egypt, Vestbredden og Øst-Jerusalem fra Jordan og Golanhøydene fra Syria. 10. juni godtok de arabiske lederne våpenhvile.

Figur 1: Kart over Israel før og etter Seksdagerskrigen.²

¹ Schulze 2013: 36

² Sylvest 2010

Kartet over viser området Israel rådet over før Seksdagerskrigen tok til, og områdene de erobret og fikk kontroll over. Man ser at Israel tredoblet sine territorier i løpet av disse seks dagene.

Årsaker

Seksdagerskrigen kom i gang ved at Israel ble angrepet stadig mer intensivt og samtidig at de israelske motangrepene økte i frekvens i månedene før krigsutbruddet. 13. mai gav sovjeterne falsk etterretning til Egypt om at Israel planla et angrep på Syria. Allerede i november året før hadde Egypt og Syria inngått en forsvarspakt. Dagen etter rykket egyptiske tropper inn i Sinai, hvor FNs fredsbevarende styrke UNEF hadde vært stasjonert siden Suezkrisen i 1956. Egypt nektet å godta at UNEF var plassert på halvøya, og krevde at styrkene ble trukket tilbake. FNs generalsekretær U Thant innfridde kravene uten å konsultere med generalforsamlingen først som han var pålagt å gjøre.³ 23. mai 1967 lot Egypts president Gamal Abder Nasser sine tropper blokkere Tiranstredet, som er innløpet til byen Eilat, Israel havneby til Rødehavet. Dette anså israelerne som casus belli (grunnlag for å gå til krig mot et land), og sammen med Jordans gjensidige forsvarspakt Egypt inngått i slutten av mai som bekreftet (fra israelsk hold) Nassers aggressive plane, var dette viktige årsaker til at krigen brøt ut.⁴

Figur 2: UNEF (FNs fredsbevarende styrker) utplasseringer på Sinaihalvøya i forkant av Seksdagerskrigen⁵

³ <http://www.sixdaywar.org/content/Immediate-Drift.asp>

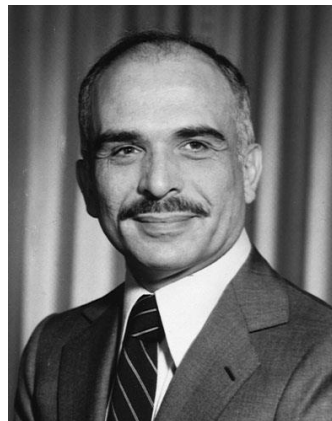
⁴ Abrahamsen 26.02.15: PowerPoint

⁵ <http://israelipalestinian.procon.org/view.answers.php?questionID=446&print=true>

Kartet viser hvor UNEF hadde utplassert sine styrker mellom Suezkrisen i 1956 og Seksdagerskrigen i 1967. Man ser at det er flere utplasseringer langs grensen mellom Egypt og Israel, som nærmest skaper en «bufferzone» for å hindre at det skulle bryte ut større konflikter mellom det to landene. Det er også verdt å merke seg at det var utplassert styrker ved Sharm el-Sheikh på sørspissen av Sinaihalvøya. Dette for å holde Tiranstredet åpent, slik at skipsfart ble muliggjort til Israels havneby Eilat, samt at området ble regnet som internasjonalt farvann.

Krigsforløpet

Tidlig om morgenen 5. juni anførte det israelske flyvåpenet et overraskelsesangrep på det egyptiske flyvåpenet på Sinai som var satt på bakken. Dette tok det egyptiske forsvaret helt på senga og størsteparten av deres luftstyrke ble tilintetgjort. De israelske kampflyene kjempet i grupper på fire fly, og dette gjorde at angrepene ble svært effektive, samt vanskelige å skyte ned.⁶ De neste dagene raste krigen på Sinai samtidig som Israel angrep Vestbredden og Øst-Jerusalem som var under kontroll av Jordan. Kong Hussein av Jordan hadde som følge av forsvarspakten med Egypt ikke annet valg enn å bli med i krigen selv om det israelske forsvaret viste seg overlegent. På samme tid ble Gaza-stripen (tilhørte Egypt) invadert av israelerne, og dermed hadde Israel satt i gang en krig på flere fronter. De arabiske statenes enighet om våpenhvile gjorde at Israel nå hadde tredoblet sine territorier, med tilegnelse av 1,2 millioner nye innbyggere hvor stort sett alle var palestinere.⁷

Figur 3 og 4: De arabiske lederne, Egypts president Gamal Abder Nasser (venstre) og Jordans Kong Hussein (høyre).⁸

⁶ <http://www.sixdaywar.org/content/southernfront.asp>

⁷ Waage, Tamnes, Vik 2013: 127

⁸ <http://www.yoummisr.com/photos-egypts-president-gamal-abdel-nasser-2014-revolution/>,
http://www.photius.com/countries/jordan/government/jordan_government_the_political_elite.html

Konsekvenser

Israel gikk seirende ut av krigen og, som tidligere sagt, tredoblet sine territoriale områder. Sinai var nå under israelsk kontroll og dette gav dem en ekstra sikkerhet. Veien til Rødehavet var ikke bare forkortet, men gav også fri passasje for skipstrafikken til og fra Eilat. Denne havnebyen innbrakte også til Israel, og var således essensiell på flere måter. Israels seier brakte også på det rene at de var den dominerende staten i Midtøsten. USA så på dem som en verdifull ressurs i regionen i deres kamp mot Sovjetunionen.⁹

De arabiske landene mistet store deler av deres flyvåpen i krigen og kunne dermed ikke slå tilbake direkte mot Israel for å ta tilbake tapte områder. Spesielt Egypt og Nasser mistet mye prestisje i regionen. Som en følge av Suez-krisen i 1956 hadde presidenten opparbeidet seg et solid omdømme som den dominerende arabiske lederen.

Krigen blir sett på som et vannskille i Midtøsten historie grunnet at den virkelig viste Israels militære styrke. Det israelske forsvaret ble nå sett på som den sterkeste i regionen

Som et etterspill av Seksdagerskrigen ble FNs resolusjon 242 utformet av sikkerhetsrådet. Formålet var å løse Midtøsten-konflikten.¹⁰ Resolusjonen sier at for å kunne oppnå og opprettholde fred i regionen skal følgende prinsipper godtas og følges:¹¹

1. *«Withdrawal of Israeli armed forces from territories occupied in the recent conflict; Termination of all claims or states of belligerency and respect for and acknowledgement of the sovereignty, territorial integrity and political independence of every State in the area and their right to live in peace within secure and recognised boundaries free from threats or acts of force».*
2. *«Affirms further the necessity»:*
 - a) *«For guaranteeing freedom of navigation through international waterways in the area».*
 - b) *«For achieving a just settlement of the refugee problem».*

⁹ Schulze 2013: 37

¹⁰ Schulze 2013: 126

¹¹ Schulze 2013: 127

- c) *«For guaranteeing the territorial inviolability and political independence of every State in the area, through measures including the establishment of demilitarized zone».*
3. *«Requests the Secretary-General to designate a Special Representative to proceed to the Middle East to establish and maintain contacts with States concerned in order to promote agreement and assist efforts to achieve a peaceful and accepted settlement in accordance with the provisions and principles in this resolution».*
4. *«Requests the Secretary-General to report to the Security Council on the progress of the efforts of the Special Representative as soon as possible».*

Hovedinnholdet i resolusjonen er altså at man ønsker å oppnå en umiddelbar og varig fred i Midtøsten. For å oppnå dette måtte Israel trekke ut alle tropper fra okkuperte områder, trekke tilbake krav om stater og områder og anerkjenne suvereniteten og den politiske uavhengigheten til hver enkelt stat i området. Landene i Midtøsten må, sammen med det internasjonale samfunnet, også garantere for frie handelsveier på sjøen i regionen, og sørge for politisk selvstendighet og territoriell ukrenkelighet gjennom tiltak som etablering av demilitariserte soner.

Den mest kontroversielle paragrafen er den første som sier at Israel skal trekke tilbake alle styrker i områder okkupert under nylig strid. Det er verdt å legge merke til at paragrafen sier *«from territories»* og ikke *«from the territories»*, altså at formuleringen er ubestemt kontra bestemt. Den sier dermed ikke direkte at Israel må trekke seg tilbake fra områdene de okkuperte under Seksdagerskrigen, bare fra områder generelt okkupert av Israel. Den sier heller ikke hvilke og hvor mange områder som må gis tilbake.

Israel godtok derfor resolusjonen grunnet denne formuleringen. De kunne per definisjon beholde områdene de okkuperte i juni 1967. Også Jordan godtok resolusjonen. Dette var selvfølgelig palestinerne og PLO (Palestine Liberation Organization) uenige i og avviste resolusjonen. De ønsket total frigjøring av Palestina, og en palestinsk enhet på Gaza-stripen og Vestbredden.¹²

Resolusjon 242 fikk ringvirkninger i hele Midtøsten. Det ble gjort forsøk på å skape fred mellom Israel og de arabiske landene, men det hele strandet da ikke Syria og palestinerne (PLO) avviste resolusjonen, mens Egypt godtok under visse vilkår (blant annet frigivelse av

¹² <http://www.sixdaywar.org/content/242response.asp>

de israelskokkuperte områdene).¹³ Resolusjonen sier heller ikke direkte at Israel må gi fra seg områdene de tok under Seksdagerskrigen. Dermed oppstod det en situasjon hvor både israelerne og palestinerne med rette kunne hevde herredømme over de okkuperte områdene.

Resolusjon 242 blir ofte kalt for «Alle fredsinitiativers mor» da den inneholder alle de viktigste elementene for å kunne skape fred i et land eller en region. Essensielle ord er anerkjennelse, frigivelse av okkuperte områder som følge av krig, frihet fra krigshandlinger, fred og i dette tilfellet det palestinske flyktningproblemet.¹⁴ Selv om resolusjonen inneholder nøkkelelementer for å oppnå og opprettholde fred har den, som vi vet i dag, ikke klart dette i Midtøsten.

Vendepunkt i Palestinakonflikten

Seksdagerskrigen blir gjerne sett på som et vendepunkt i Palestinakonflikten. Tidligere hadde palestinerne sett for seg at de omkringliggende arabiske landene kunne frigjøre dem. Det ydmykende nederlaget viste at dette ikke var mulig. Flere hundre tusen palestinere var nå flyktninger de arabiske nabolandene. Blant annet var det i Jordan 750 000 palestinske flyktninger, som utgjorde nesten halvparten av den Jordans befolkning.¹⁵ Andre palestinere befant seg nå under israelsk styre. Dermed utviklet det seg en sterk overbevisning om at palestinerne måtte gjøre jobben selv for å kunne bli selvstendige og et eget land. Det oppstod en radikal arabisk nasjonalisme som mange palestinere støttet seg opp om. De ble med i geriljagrupper som utførte terroraksjoner både i Jordan og Israel, og i de påfølgende årene ble det mange kamper mellom de radikale palestinerne og det jordanske forsvaret. På sommeren 1971 var geriljagruppene og palestinernes baser i landet knust.¹⁶

Israels overlegne seier i Seksdagerskrigen rystet de arabiske landene. Det israelske forsvaret viste en gang for alle at det virkelig var den sterkeste staten militært. Også de vestlige stormaktene ble overrasket og imponerte over den effektive slagkraften, og USA begynte å anse dem som en viktig alliert og støtte angående deres engasjement i Midtøsten.¹⁷

Det ble også trukket nye grenser i regionen, om enn uklare og ikke offisielle, som sådde tvil i landene i Midtøsten og verden forøvrig. Tilhører Golanhøyden Israel? Hva med Vestbredden

¹³ <http://www.sixdaywar.org/content/242response.asp>

¹⁴ Schulze 2013: 38

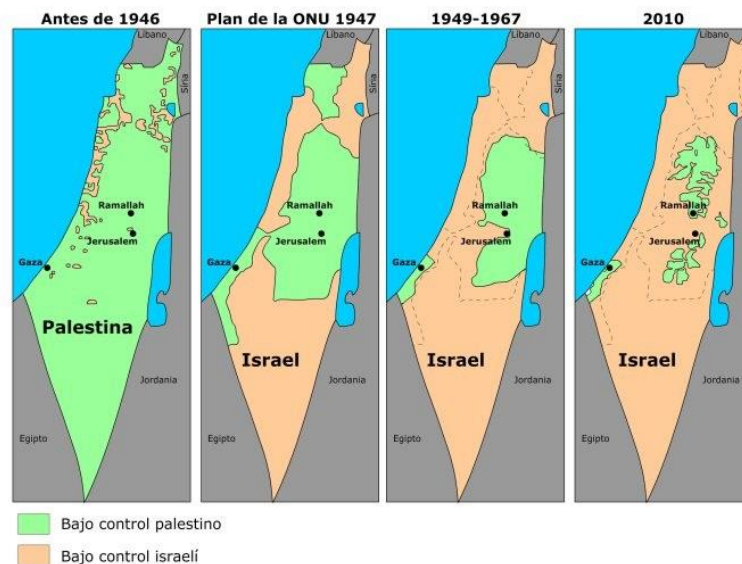
¹⁵ Waage, Tamnes, Vik 2013: 127

¹⁶ Waage, Tamnes, Vik 2013: 128

¹⁷ Schulze 2013: 37

og Gaza-stripen. Dette er spørsmål og områder det fremdeles strides om. Palestinerne mener at de skal ha tilbake områdene som ble tatt under Seksdagerskrigen (og for så vidt hele området som ble «gitt» til jødene da staten Israel ble opprettet i 1948).

Kartene på side 7 viser hvordan området har utviklet seg siden 1946. I figur 5 ser man palestinske bosetninger og områdene palestinere kontrollerte markert i grønt. Man ser at før dannelsen av Israel var (stort sett) hele Palestina kontrollert av palestinere. Etter dannelsen av den nye staten og fram til Seksdagerskrigen var de palestinsk kontrollerte områdene relativt faste i form av Gaza-stripen og Vestbredden. Men etter krigen i 1967 ser man at palestinerne har fått mye mindre plass i disse områdene. Dermed kan man si at Seksdagerskrigen var et vendepunkt i form av at Israel nå kontrollerer nærmest hele Palestina, mens palestinerne kontrollerer enkelte spredte bosetninger på Gaza-stripen og Vestbredden, og er ellers flyktninger i både Israel og de omkringliggende arabiske landene.

Figur 5: Palestinsk kontrollerte områder fra 1946 og fram 2010.¹⁸

Figur 6 (kartet på side 8) viser dagens Israel og de okkuperte områdene fra Seksdagerskrigen minus Sinai. Denne fikk Egypt tilbake fra israelerne som en del av «den egyptisk-israelske fredsavtalen» i 1979 mot at det skulle bli slutt på kamper og konflikter for å finne en fredsløsning i Midtøsten.¹⁹ Området markert i lys beige er det offisielle Israel hvor den har full suverenitet. Områdene markert i grønt er derimot territoriene som ble okkupert under krigen i 1967. Som man ser gjelder dette Gaza-stripen, Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem og Golanhøydene i Syria. Dette er som tidligere sagt områder det strides om i dag, hvor Israel

¹⁸ <http://causasperdidas.literatortura.com/2014/07/12/israel-e-palestina-fois-povos-e-um-so-territorio/>

¹⁹ Leraand 2014

mener de tilhører dem, mens palestinerne mener de skal være i deres besittelse og kontroll. Det betyr med andre ord at man på nesten femti år i realiteten er like langt som det man var ved krigens slutt i 1967 (minus Sinai), og det ser ikke ut som det er noen løsning i sikte i løpet av nærmeste fremtid.

Figur 6: Staten Israel og dens okkuperte områder fra Seksdagerskrigen (minus Sinai).²⁰

²⁰ http://www.huffingtonpost.com/2011/05/19/israel-map-the-palestina_n_864379.html

Konklusjon

Som en del av problemstillingen *«hvorfor er Seksdagerskrigen sett på som et vendepunkt i Palestinakonflikten?»* viser jeg til at Israel status i Midtøsten og også resten av verden ble markant større, og ble ansett som det mektigste landet militært i regionen. Også de nye uklare grensene som følge av krigen gjorde (og fortsatt gjør) at forholdet mellom israelerne og palestinerne ble verre, da palestinerne mistet områdene de kontrollerte før krigen, og fortsatt ikke har kontroll over.

Vedrørende den andre problemstillingen, *«hvilke konsekvenser fikk resolusjon 242 på situasjonen i Midtøsten?»*, viser jeg at resolusjonen ikke sier direkte at Israel skal gi fra seg områdene okkupert under Seksdagerskrigen, og siden palestinerne avviste resolusjonen, ville det bryte ut kamper og konflikter mellom disse partene i et forsøk på å sikre seg områdene en gang for alle. Ved at andre arabiske land godtok resolusjon 242 (noen under visse vilkår) viste resolusjonen at palestinerne ikke kunne regne med mye støtte fra disse under deres frigjøringskamp.

Litteraturliste:

Schulze, Kirsten E.: *The Arab-Israelic Conflict*, New York, Pearson Education Limited, 2008.

Waage, Hilde H., Rolf Tamnes og Hanne Hagtvedt Vik: *Krig og fred i det lange 20. århundre*, Oslo, Cappelen Damm Akademisk, 2013

Abrahamsen, Olav A.: *Palestinakonflikten III (Seksdagerskrigen)*, PowerPoint og forelesningsnotater, UIA Kristiansand, 26.02.15.

Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America (CAMERA): *Precursors to War – Immediate Drift*, 2007. Hentet 20.05.15 fra <http://www.sixdaywar.org/content/Immediate-Drift.asp>

Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America (CAMERA): *War – Egyptian Front*, 2007. Hentet 28.05.15 fra <http://www.sixdaywar.org/content/southernfront.asp>

Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America (CAMERA): *Resolution 242 – Response from the Affected Parties*, 2007. Hentet 30.05.15 fra <http://www.sixdaywar.org/content/242response.asp>

Leraand, Dag: *Fredsprosessen Israel-Egypt*, 2014. Hentet fra https://snl.no/Fredsprosessen_Israel%E2%80%93Egypt

Sylvest, Espen: *Israels største seier*, 2010. Hentet 20.05.15, fra <http://historienet.no/krig/midtosten/israels-storste-seier>

Bildeliste

Figur 1, hentet 20.05.15. fra <http://historienet.no/krig/midtosten/israels-storste-seier>

Figur 2, hentet 20.05.15. fra <http://israelipalestinian.procon.org/view.answers.php?questionID=446&print=true>

Figur 3, hentet 28.05.15. fra <http://www.yoummisr.com/photos-egypts-president-gamal-abdel-nasser-2014-revolution/>

Figur 4, hentet 28.05.15. fra

http://www.photius.com/countries/jordan/government/jordan_government_the_political_elite.html

Figur 5, hentet 30.05.15. fra <http://causasperdidas.literatortura.com/2014/07/12/israel-e-palestina-dois-povos-e-um-so-territorio/>

Figur 6, hentet 30.0.15. fra http://www.huffingtonpost.com/2011/05/19/israel-map-the-palestina_n_864379.html